

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. F. J. J. Buijtenlijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr. H. Bavinck, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr. Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr. F. W. Groshede, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Prof. Dr. S. O. Los, Voorburg; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; Dr. J. C. de Moor, Amsterdam; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thijis, Meppel; Dr. H. W. van der Vaart-Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Oostkapelle; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Anna-Jacoba-Polder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gooch.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 (voor Amerika 3 Dollars) per jaar.

Advertentie: 25 ct. per regel. Reclames: 75 ct. per regel.

INHOUD: Het doel der „jongeren“ II. — Uit de Schrift: Majesteit (Joh. 13:27b). — Kerkelijk Leven: Kerkelijk leven en Chr. vrijheid V. De aangewezen weg. — Zending en Evangelisatie: De noodtoestand van den Evangelisatiearbeid in Duitschland. — Literatuur en Kunst: Moderne letterkunde en Chr. opvoeding XVI. — Onderwijs en Opvoeding: De nood der rijpere jeugd II. — Aan een jongeren tijdgenoot III. — Uit de Buitenlandsche Kerken: De Reformatie op onze Synodes III. — Perschoon. — Boekbespreking. — Stemmen uit onze Kerken. — Kerknieuws.

HET DOEL DER „JONGEREN“.

II.

Merk op, dat bij elke reformatische beweging de onverstane meelopers, de dwaze vrienden, de valsche enthousiasten, voor den triomferenden gang der beweging de gevaarlijkste elementen zijn.

Het is het oude liedje, dat uw beste vrienden soms uw ergste vijanden zijn.

Een gelijkenis van dit verschijnsel, dat haast iets van een natuurwet heeft, vindt ge in de wereldactie der socialistischen, die het hevigst tegen de ontaarding der dweepzucht in eigen familiekring hebben te vechten.

En de werkelijkheid ziet ge in de groote reformatie der 16e eeuw, waar ten slotte niet de priesters met hun collectie marteluitgen, maar de drijverige Wederdoopers eenerzijds en de starre letterknechten anderzijds de stroompjes van het nieuwe leven in het zand hebben verstikt.

Een werkelijkheid ook nu, bij het schuchter opkomen van reformatisch leven in de kerken der reformatie.

In mijn vorig artikel heb ik, ongaarne, maar uit eerbijheid, den naam van Ds. Netelenbos genoemd. Het is uit de feiten duidelijk, dat zijn verkeerde ijver de zuivere ontwikkeling van het allerwege opbloeiend nieuw leven heerlijk heeft geschaad. Verschillende „jongeren“, die in hem den gewenschten reformatie huldigen, zijn met hem op een ander spoor geraakt, en in de geleerden van de massa zelf is het gevaar voor verwarring grooter dan ooit.

De nare waarheid is, dat Ds. Netelenbos, de vriend der „jongeren“, door zijn eigen beginsel verkeerd, in zeker opzicht een vijand der „jongeren“ is geworden.

Maar laat ons den toestand met strenge objectiviteit bezien, en erkennen, dat van de dreigende verwarring (die hier en daar al jammerlijke werkelijkheid is geworden) Ds. Netelenbos persoonlijk niet de eenige, en misschien niet eens de voornaamste, oorzaak is.

Ge moet hier onderscheiden tusschen een indirecte en directe werking, die van zijn publieke handeling is uitgegaan.

Ik bedoel dit.

Men heeft Ds. Netelenbos een „ketter“ genoemd, en de synode, die hem uit het ambt zette, heeft eigenlijk op deze kritiek het officiële zegel gezet. Niemand, die in de huishouding der gereformeerde kerk uit liefde meeleeft, en haar beginsel innerlijk aanvoelt, zal dit vonnis onrechtvaardig keuren.

De kerk moest veroordeelen, — niet verbanen wat de dood is voor haar leven zou vrijwillig sterven zijn. Voor den godsdienst is de leer, wat het lichaam is voor de ziel; voorwaarde en orgaan van levensopenbaring.

Maar nu is dit het droeve, dat sommigen (of velen?) meenen, dat met een rechterlijk vonnis en hevig krantartikel de kwestie-Netelenbos is afgedaan, of dat men verder slechts tot taak heeft verborgen Netelenbos te ontmaskeren en uit te leveren aan hetzelfde gericht.

In plaats van acht te geven op de waarheid, die er ligt in de oude spreuk, dat iedere „ketterij“ heenwijst naar een ziekte der „rechtzinnigheid“, heeft men de schuld van het kerkelijk kabaal puur en alleen gezocht bij de z.g. fantasten en waarhoofden. Men maakte geen ernst met de auto-

psychologische vraag, of misschien dit gebeuren niet verband hield met een algemeene krankheid in ons hedendaagsch godsdienstig leven.

Het moet gezegd, dat sommige bestrijders van Ds. Netelenbos door hun manier van slaan, en van hun later ageeren tegen z.g. verdachte elementen, bewezen hebben, dat hij niet geheel ten onrechte sprak van zeker formalisme en Farizeïsme, voortend als een kanker in ons kerkelijk leven, want onder Farizeïsme verstaan wij immers het verschijnsel, dat men wegens de geringste aantasting van de leer meer ontrust wordt, dan om een grovere infectie van het leven, dat men bij wan-toestanden in de kerk eerder de oorzaak zoekt in aanslagen van buiten, dan in ziekteklachten van binnen, en in het rust-gevoel der eigen volkomenheid persé veroordeelt wat „anders“ is. Zonder de mooi-gewasschen hand in eigen boezem te steken.

Moest niet „De Heraut“ dezer dagen waarschuwen tegen een opkomende neiging tot ketter-jacht, en, werkelijk, de heilige waakzaamheid ontarda in fanatisme, waar men in de geoorloofde nuanceringen van het gereformeerde beginsel ketterische afwijkingen ziet, en naar gedragingen, die tot den omtrek van het kerkelijk leven hooren en zuivere uitvalsels zijn v. de vrijheid van den christen-mensch (b.v. de verhouding tot de N. C. S. V.) de gereformeerden (de predikanten voorop) in zekere klassen van rechtzinnigheid indeelt, en naar deze klassen rekent bij benoeming en beroep! In zulk een sfeer gedijt het werk der reformatie niet.

Maar voor de juiste beoordeling van het doel der „jongeren“ is afbakening ook naar een andere zijde noodig.

Men heeft de „jonge stemmen, waarnaar wij luisteren willen“, ook verward met het gedruisch, dat gonst in een zeker kringetje van jeugdige broeders (en zusters!), die men niet ten onrechte de cultuurjongeren zou kunnen noemen. Talrijk zijn ze uit den aard niet, omdat de „cultuur“ onder de gereformeerden slechts langzaam haar slachtoffers maakt, maar ge komt ze toch hier en daar tegen, de intellectuelen, de kunstzinnigen, die den „nieuwen tijd“ uitbuiten voor een lichtelijk revolutionair getinte propaganda op het gebied van de moraal, die zoover mogelijk rekken de banden van „de christelijke vrijheid“, en in hun meerdere vatbaarheid voor de moderne beschaving een vrijbrief vinden om, waar zij willen, met de traditie der oude christelijke zeden te breken. Op hun eigen hontje, incidenteel, lossen zij o.a. op het probleem van de zondagsrust, het toneel, de verhouding van den christen tot de moderne kunst. Naar hun aanleg zijn ze antikerkerlijk (of althans onkerkerlijk), anti-leerstellig, anti-gereformeerd. Er is in hun beweging een fijne zinnelijkheid, die hen van de diepere geestelijkheid der religie vervreemdt. Zonder het zelf te beseffen, hebben ze hun hart weggegeven aan iets anders dan aan de bovennatuurlijke schatten, die ons gewaarborgd zijn in de gemeenschap met Jezus, en ongemerkt, maar zeker, lijden ze, in het winnen van de wereld der cultuur, schade aan hun ziel.

De „jongeren“ onder ons, die waarlijk op reformatie, of, wilt ge, op ontwikkeling van het gereformeerde leven bedacht zijn, hebben het recht tot deze cultuurjagers te zeggen: Gij zijt van ons niet!

De lezer dezer artikelen moet nu gevoelen, dat het onrechtvaardig is, de actie der „jongeren“, waarvoor in „De Reformatie“ het pleit gevoerd wordt, met de z.g. richting-Netelenbos, of ook met deze cultuurbeweging te vereenzelvigen.

Er is bij sommigen, die in het algemeen voor de actie van de „jongeren“ vreezen, een niet-te-loochenen neiging, om zich van hen te ontdoen met het breed gebaar en de groote fraze. Men lijnt eenvoudig op het vak, waarop men „jongeren“

leest, een etiket: Netelenbos, kerkelijk-bolsjewist, cultuurvergoder, — en de „gemeente“ schrikt er voor, alsof ze de doodskoppen op de fleschjes van een gifkast ziet.

Maar wij aarzelen niet (omdat wij weten), dat de beweging der „jongeren“ in haar kern en doel een waarlijk religieus gereformeerd verschijnsel is.

Wie van dit primordiale beginsel niet wil uitgaan, begrijpt de nieuwe actie nimmer. Hij vindt de ziel der „jongeren“ niet.

Uit het feit, dat de „jongeren“ grotendeels z.g. „intellectuelen“ zijn (zie de studentenwereld!), mag men hun beweging niet karakteriseeren als in wezen intellectueel.

De reformatie-actie schiet wortel in het hart, maar vindt haar organen en profeten in het intellect.

Voor reformatie is niet alleen noodig een godvruchtig kennen van de zonden, maar ook een verstandelijk zien van de problemen en de gaven van den tijd.

Bij iedereen nienwen aanloop tot hervorming schuiven als van zelf de „intellectuelen“ naar de spits.

Doch bij de echte reformatie-zoekers is het intellect geen fonds, maar wapen, geen doel maar instrument.

Het doel der „jongeren“ is niet verandering van leer, zelfs niet de uitbouw van belijdenis, herziening van de liturgie. Zij mikken niet op culturele verfraaiing van den eeredienst, noch op een aanpassing van het christendom aan den gemoderniseerden levensgroe.

Dit alles geldt den vorm, en de „jongere“ zoekt het leven zelf. Zijn aandrift tot hervorming komt voort uit den angst, dat de ware religie zelve in gevaar is in de leer en in de kerk. Wanneer hij pleit voor andere vormen, is het uit de vrees, dat in de oude vorm het leven is verstorven, of, wat hetzelfde zegt, dat men, in farizeeschen tranen, den vorm gelijkstelt met het wezen.

Of dan de beweging der „jongeren“ samenvalt met de „kritiek der ouderen“?

Ten deele, ja! Wij hebben immers voorop gesteld, dat men bij het woord „jongeren“ niet aan de letter hechten mocht, maar denken moest aan een geestesgesteldheid, die in dezen tijd vooral uit de ziel der jongere generatie in klachten en plannen zich manifesteert.

Wat de klacht, de kritiek, aangaat, klinkt de toon van deze twee geslachten soms merkwaardig eender.

Uit de baanbrekende, en voor de kennis van de beweging der „jongeren“ haast klassieke brochure van Ds. Aalders („De kritiek der jongeren“), zou ik heele bladzijden kunnen overschrijven, om de frappante samenstemming te bevestigen.

Al wat Aalders profeteerde tegen de verdorring en versteening eenerzijds, die naast de vervloeiing van het beginsellevens onzerzijds, in ons kerkelijk leven te betreuren valt, had ook door een man als wijlen Ds. Klaarhamer kunnen gesproken zijn.

Het gaat bij al wat ernstig reformatisch voelt, 't zij grijs of groen, om deze grondvraag: Hoe wordt het oude vuur vlamdend, hoe wordt de oude geest weer levend, in het verwijnend christendom?

Maar in tweeërlei opzicht is er tusschen de klagen-ouderen en kritiseerende „jongeren“ verschil.

Bij hun kritiek zoeken de „jongeren“ niet de eenige oorzaak der malaise in het feit, dat de vurige liefde van de reformeerende vaders in de hedendaagsche kerk is verkoeld, maar ook daarin, dat de kerk verzuimde in haar levensstrijd genoegzaam rekening te houden met den veranderenden tijd, dat zij, in plaats van voort te bouwen op het oude fundament, en voort te varen in de oude lijn, krachtens den haar van God opgelegden reformatischen plicht, in eenzijdige handhaving van het veroverde terrein, en bewaring der gewonnen schatten, haar kracht zoekt.